רבי אלעזר היא דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשום אישות עשאה זונה אי ר' אלעזר מאי איריא אלמנה ניתני פנויה אלמנה איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובנין אב הוא לא ניהסרו קא משמע לן א): האומר לחבירו הא לך טלה זה כו': והא שפחה לעבד מישרא שריא אמר רב הונא אצלו קאמר והא דקתני ב) א)[עבד] ג)לישנא מעליא קאמר אי הכי מ"ט (א) דרבי אמר שמואל בר ג) רב יצחק לעולם עבדי וכי קתני בעבד עברי אי הכי מ"ט דרבנן שפחה לעבד עברי מישרא שריא הכא במאי עסקינן כגון דלית ליה אשה ובנים ג)דתניא אאין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית: **מתני'** ד)ואיזהו מחיר כלב האומר לחבירו ד) [א] ו)הולך טלה זה תחת ה)כלב י)וכן גשני שותפין שחלקו אחד נטל עשרה ואחד תשעה וכלב שכנגד הכלב ה) אסור ושעם הכלב מותר יאתנן הכלב ומחיר זונה הרי אלו מותרין שנאמ' (ב) י)שנים ולא ארבעה ה)ולדותיהן מותרין ח)הן ולא ולדותיהן: **גמ'** ת"ר ט)מחיר כלב זהו חליפי כלב וכן הוא אומר ¹תמכר עמך בלא הון ולא רבית במחיריהם אימא י)אתנן (ג) ו) זונה [ב] (א"כ לא קרב הוו תלתא ²גם שניהם ולא שלשה) מי קאמרינן אנן אתנן ומחיר אתנן ולא מחיר קאמרינן א"כ נימא קרא לא תביא אתנן זונה וכלב מדכתיב אתנן זונה ומחיר כלב ש"מ ו): השותפין שחלקו אחד נטל כו': כ)ניפוק חדא להדי כלבא והנך כולהו לישתרו הכא במאי עסקינן כגון ¹דטפי דמי כלב מחד מינייהו והאי ח) טיפונא דכלב שדי בכולהו: אתנן כלב ומחיר זונה מותר כו': א"ל רבא מפרוקיא לרב אשי מנא

ר' אלעזר היא דאמר פנוי הבא כו'. ד) בעילת זנות קרי זונה הלכך אתנן נמי אסור דאתנן זונה קרינא ביה ואנא דאמרי כרבנן: **בנין אב הוא.** אי נקט פנויה ה"א פנויה אין דליכא איסורא אבל כל אתנן של אשה האסורה לו לא ניתסר דהא כתיב בקרא זונה ל)וסתם זונה היינו בפנוי ופנויה לר' אלעזר: ה)**ובנין אב הוא.** ללמד שאין אתנן אסור אלא בפנוי ופנויה אבל מאלמנה דאסירא ליה לכ"ג לא קמ"ל. ל"א הא מני דקתני אלמנה לכ"ג אתננה אסור ר"ע היא דאמר בפ' החולץ ו) אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הלכך כעריות דכריתות דמיין ולרבא דאמר [כט:] כל זונה הוי אתנן מאי שנא דקתני כגון אלמנה אפי' פנויה נמי דהא רבא לא דריש להאי תועבה כאביי אף זונה נמי לא מיתסר עד דאמר לה בהדיא הילך אתנן אבל בסתמא מתנה בעלמא הוא דלא הויא זונה בחדא בעילה בסתמא ודלא כר"א אבל היכא דזונה מעיקרא היא ח) לרבא נמי בסתמא אתנן הוא ואפילו פנויה: **משרא שריא.** ואמאי קאמרי רבנן דהוי אתנן הא ליתא תנא דאסר אתנן המותרת אלא ר' אלעזר לחודיה: **אצלו.** אבל הישראל עצמו ולדידיה אסורה שפחה ט): **לישנא מעליא.** ועבד היינו אבר המשמש (ה) כ"ש: **שפחה לעבד עברי מישרא שריא.** דכתיב [דברים טו] משנה שכר שכיר עבדך ט)שעובד בין ביום ובין בלילה שהוליד לרבו בנים משפחתו פ): **אין רבו מוסר לו כו'.** דכתיב [שמות כא] אם בגפו יבא בגפו יצא ורבי (ו) דאמר [כט.] לא הוי אתנן לית ליה האי סברא דודאי אפי' אין לו אשה ובנים מוסר לו רבו שפחה כנענית: **יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית.** בעל כרחו של עבד לגזירת הכתוב היא דכתיב (שמות כא) אם בעל אשה הוא וכתיב בתריה אם אדוניו יתן לו אשה וגו': **מתני' שכנגד הכלב אסורין.** להקרבה דמחיר כלב הן: **אתנן כלב.** הילך טלה זה ותלין כלבתך אצלי: **מחיר זונה.** שהחליף טלה כזונה י) ט)וקנאה לשפחתו באותו טלה: **ולדותיהן.** דמחיר ואתנן: **מותרין.** שנאמר יא) שניהם ולא ולדותיהן: **גמ' ולא רבית במחיריהם.** אלמא מחיר היינו דמים: **אימא אתנן.** יב) ממש ק)דהא מחיר כלב היינו אתנן: (ז) [ג] **ומחיר כלב כתיב.** כלומר מדכתיב וי"ו גבי ומחיר מוסיף על ענין ראשון וכין חליפיו וכין יג) אתננו אסור: ומשני **שנים ולא ג'.** [היינו אתנן זונה ואתנן ומחיר כלב]: **אחד מינייהו.** שאין באותן שכנגדו שום טלה ששוה דמי הכלב דהשתא דמי הכלב מעורבין בכולהו. כגון שאותן שכנגדו שוה כל חד וחד דינר דהוו עשרה דינרין ואותן תשעה שעמו שוין כל חד דינר חסר מעה דהיינו תשעה דינרין פחות תשעה מעות והכלב שוה דינר ותשעה מעות הרי י' דינרים נמצא בתשעה מאותן שכנגדו מגיע מדמי הכלב והעשירי כולו כנגדו. לשון ירושלמי כגון דשוי לכל חד וחד מאותן שכנגדו ארבע זוזי ופלגי תומסא דזוזא דהוו להו בין כולהו מ"א זוזא ואותן שעמו לא שוו כל חד אלא ד' זוזי דהוו שלשים ושש זוזי וכלבא שוי חמשא והוו מ"א נמצא בתשעה מעשרה שכנגדו בכל אחד תלי תומס מדמי הכלב והעשירי כולו כנגדו:

אבל מאלמנה לכ"ג דאין בה איסור משום זונה אלא שם אחר יש בה לא הויא אתנן קמ"ל דכהאי נמי הויא אתנן ועוד יש גירסא אחרת בספרים מייתי כו' עד הא דקתני בסיפא כו' ומשני הא מני ר"ע היא דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין והא קמ"ל דכל זונה דומיא דאלמנה לכ"ג יד] לא תפסי בה קדושין ול"ע מאי הוי קשיא ליה ומאי הוצרך לאגמורי למילתיה הא קמ"ל הא תירץ שפיר כיון דאמר הא מני ר"ע היא וי"ל דהוה קשיא ליה הא דקתני סיפא כגון אלמנה לכ"ג ממאי איצטריך למיתני הכי ולאוקמי כר"ע לא ליתני אלא רישא אחת זונה ישראלית ותיתי כר"ע וככל ביאה דהוה בה זונה הויא אתנן לרבנן בחייבי כריתות ולר"ע בחייבי לאוין ולהכי אגמריה למילתיה הא קמ"ל דומיא דאלמנה לכ"ג דאי לא הוה תני אלא רישא אחת זונה ישראלית איכא למיטעי ולומר דהויא זונה ככר כגון שנבעלה לחייבי כריתות א"נ זונה מופקרת הויא זונה לגבי אתנן אפילו היא נשכרת ונבעלת למותר לה להכי תנא סיפא כגון אלמנה לכ"ג לאשמועינן דלא הויא אתנן אלא מביאה דלא תפסי בה קדושין דומיא דאלמנה לכהן גדול לר"ע ולרבנן דאמר אפי' תפסי בה קדושין הויא אתנן כין שהיא זונה ככר כגון שנבעלה ככר לחייבי כריתות אי נמי כגון זונה מופקרת מאי שנא דקתני כגון אלמנה לכה"ג ומשני דומיא דאלמנה מה אלמנה סתמא לא לקי עד דמתרו בה אף זונה עד דאמר לה הילכי אתנן ואז הוי אתנן דזנות הוא כיון שמזכיר לה לשון אתנן טו] ר) לא הויא אתנן ולאפוקי מדר' אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ולדידיה אפי' בחדא זימנא שויה זונה אפי' בסתמא הויא זונה אבל היכא דהויא זונה מעיקרא אתננה אסור אפילו בסתמא דמופקרת היא ואתנן זונה מיקרי כפרש"י ודוחק הוא לפרש היכא אשכחנא דבסתמא לא הויא אתנן לרבנן יו] ש)(היא) אי בפנויה הא לית להו דהויא אתנן כלל אפי' אמר לה הילך אתנן ואי בזונה ככר כגון שנבעלה לחייבי כריתות או מופקרת הא אמרו דאפי' בסתמא הויא אתנן לכ"ג לפרש אף זונה עד דאמר לה הילך אתנן כלומר אי נתן אתנן לזונה שנבעלה ככר לחייבי כריתות או לזונה שהיא מופקרת לא הויא אתנן אא"כ מפרש לה בהדיא הילך טלה זה באתנן אבל נתן לה בסתמא ולא פירש לא הויא אתנן ולאפוקי מדר' אלעזר דלדידיה דמחמיר בזונה כל כך דאפילו פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אפי' בסתמא נמי הוי אתנן אבל היכא דזונה היא מעיקרא פירוש לרבנן נמי היכא דהויא זונה בההיא ביאה שהוא נותן לה האתנן כגון אם הוא נותן לאמתו או לאחד מחייבי כריתות אפי' בסתמא הויא אתנן כיון דבאותה ביאה יח]הויא זונה כדאמר לר' אלעזר דמשום דמשוי לה זונה אפי' בפנוי הבא על הפנויה הויא אתנן יט] אפי' בסתמא היכא דהויא נעשית זונה באותה ביאה אבל היכא דנעשית זונה ככר וכא אחר דתפיס בה קידושין ונתן לה לא הויא אתנן בסתמא אא"כ פירש בהדיא הילך טלה זה באתנן:

ואידך לישתרו. פירוש מטעם ברירה והשתא ניחא לפר"י דפסק הילכתא בכולי הש"ס דיש ברירה אבל לר"ת דפסק הילכתא דאין ברירה הוי פריך כ"כ בפשיטות ואידך לישתרו וי"ל משום דאיכא תנאי כ) דלית להו ברירה פריך ליה ממתני' דלא כוותיה מיתוקמא יש לתמוה דהכא משמע שאם איסור מעורב בהיתר נוטל האיסור וסומכין על ברירה לומר שזהו האיסור שנסתלק ס)לכן כההיא דהלוקח יין מבין הכותים (דמאי פ"ז מ"ד) שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן א)מעשר וסומך על ברירה ולומר שזהו החולין שבו [illegible]

ולאו"כ נתערב בהיתר לא סמכינן אברירה כיון שתערובתו היה באיסור אבל [illegible] התערובת נולד האיסור לא סמכינן אברירה: [ועי' היטב תוספות בכורות נו: ד"ה חוזר]

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ג מהלכות עבדים הלכה ד:
כד ב מיי' פ"ד מהל' איסורי מזבח הל' טו:
כה ג מיי' שם הל' יז:
כו ד מיי' שם הל' יח:
כז ה מיי' שם פ"ג הלכה יב:
כח ו מיי' שם פ"ד הל' יז:

◆

תורה אור השלם

1. תִּמְכֹּר עַמְּךָ בְלֹא הוֹן וְלֹא רִבִּיתָ בִּמְחִירֵיהֶם: תהלים מד יג
2. לֹא תָבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם: דברים כג יט

◆

מוסף רש"י

לישנא מעליא קאמר. שמלוה ולכך נקיי הדעת לספר בלשון נקיה (פסחים ג.). **אחד נטל עשרה.** טלאים, **ואחד תשעה וכלב.** עמהן, **שכנגד הכלב אסור.** אותן עשרה הטלאים שכנגד הכלב אסורין למזבח, דלאחד מהן היה חלופו של כלב יהיה מחיר כלב ולא ידעינן הי ניהו, ושעם הכלב מותר. התשעה שעם הכלב לית בהו איסורא (בכורות נז.). **דטפי דמי כלב מחד מינייהו.** שתשעה כבשים שבחלק עשרה שוין יותר מתשעה שעם הכלב והכלב שוה את העשירי ואותו [illegible] שבין אותן תשעה שכנגדו יותר מתשעה שעמו, דהשתא הוי מחיר כלב הולך בכל התשעה שכנגדו בכל חד פורתא והעשירי כולו כנגדו (שם ש"ש באריכות).

◆

רבינו גרשום

עובדת כוכבים כו'. כגון אלמנה לכ"ג כו'. והנך תפסי בהו קידושי ואתנן אסור וקשיא לאביי: אמר לך אביי. הא סיפא מני ר' אלעזר היא דאמר פנוי כו' שלא לשום אישות קידושין: עשאה זונה. ואתננה אסור אע"ג דתפסי בה קידושין: אי ר' אלעזר. מאי איריא דתני כגון אלמנה לכהן גדול ליתני כגון פנויה (דהא) [דוודאי] תפסי בה קידושי ואמאי קאמר כגון אלמנה: אלמנה איצטריך ליה למיתני דס"ד הואיל ובנין אב הוא הא דר' אלעזר דקאמר עשאה זונה (דומיא) א) [ומטמא] דכוהו ילפי מהכא בה פנויה שאין ב) בה טומאה איסור אחר [illegible]

מסורת הש"ס

א) ל"ק, ב) [בכורות יא: פסחים נ. וש"נ], ג) קדושין כ., ד) נ"ל הא לך וכ"ה במשנה שבמשניות, ה) [נ"ל כלב זה], ו) בכורות נז., ז) [ע' תוספות יבמות נט: ד"ה שנים], ח) [נ"ל הס וכילקוט איתא שנאמר הס ולא ולדותיהן וכ"ה במשנה שבמשניות וע' בפי' הרב מברטנורא שם וכפרש"י דהכא], ט) [תוספתא רפ"ד], [illegible]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מ"ט דר' מאיר אמר שמואל: (ב) שם במשנה שנאמר שניהם ולא ארבעה וכו' הם ולא: (ג) שם גמ' אימא אתנן ממש א"כ הוו תלתא וכתיב גם שניהם ולא שלשה: (ד) רש"י ד"ה רבי אלעזר וכו' דלבעילת זנות: (ה) ד"ה לישנא וכו' המשמש הס"ד ותיבת כ"ש נמחק: (ו) ד"ה אין רבו וכו' ור' מאיר לאמר: (ז) ד"ה אימא וכו' היינו אתנן זונה והוה שלשה אתנן זונה ואתנן ומחיר כלב מדכתיב וי"ו גבי ומחיר וכו' אסור וכו' ומשני כתיב שנים ולא ג' הס"ד:

◆

הגהות הגר"א

[א] מתני' הולך. נ"ל הילך וכן לעיל אבל אתנן נ"ל ככל המתני' הילך: [ב] שם אימא אתנן זונה ואתנן כו'. פי' גרש"ק, וגרש"י כן אימא אתנן מחיר כלב דהא ומחיר כלב כתיב שנים ולא שלשה אימא אתנן כלב א"כ ניתא כו': [ג] רש"י ד"ה ומחיר כלב כתיב כו' נ"ל קודם ד"ה אימא כו':

◆

שיטה מקובצת

א) לן. ל"א כי קתני הא בעריות שאין כו' והא קתני סיפא כגון כו' אמר לך אביי [illegible]

[illegible]

א) אולי צ"ל והו"ת. ב) נראה דצ"ל שאין בה איסור טומאה ולא איסור לאו רק שבא עליה שלא לשם אישות.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones